

**LA «TORRE GALATEA»
DE FIGUERES**

Per JOSEP Mª BERNILS I MACH

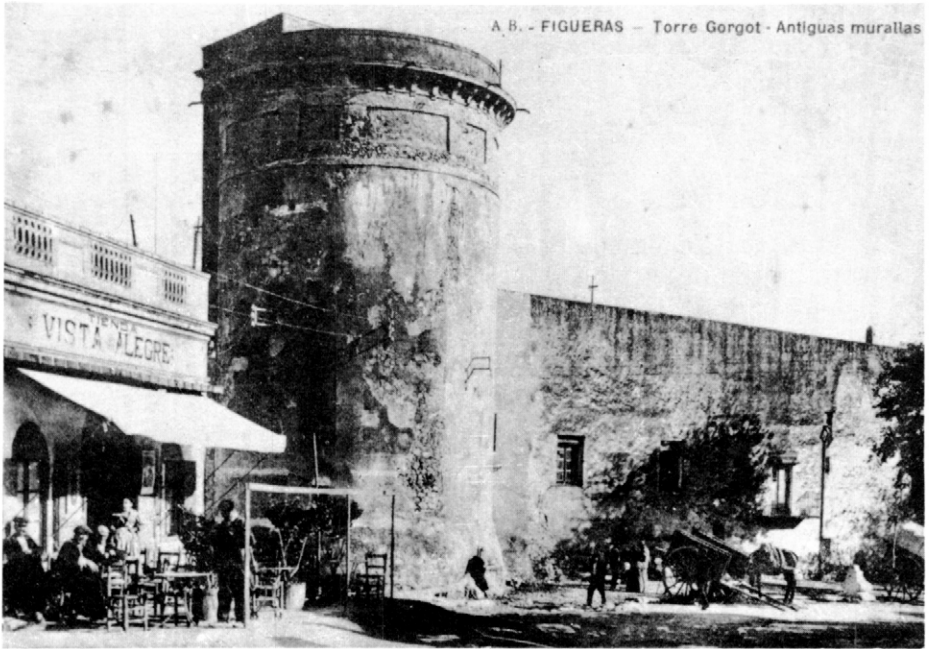
La «Torre Galatea» de Figueres és la torre de l'antiga Casa Gorgot. L'Ajuntament de Figueres, en sessió extraordinària del dia 10 de novembre de 1983 acordà donar el vist-i-plau a que l'edifici i la torre que havia estat propietat de la família Gorgot, al carrer de la pujada al Castell, fos destinada a l'ampliació del Teatre-Museu Dalí, segons el projecte exposat pel propi Salvador Dalí i que d'aquell moment endavant l'esmentada torre s'anomenés «Torre Galatea». L'alcalde, Sr. Marià Lorca que presentà la proposta, exposà que el nom de Torre Gorgot no era un nom de caire popular, sinó que era simplement el nom de la família propietària de la mateixa fins a la seva adquisició per part de l'Ajuntament i de la Generalitat de Catalunya.

ANTIGA MURALLA

La torre és una construcció singular per la seva configuració fortificada i per trobar-se a un angle del lloc on es considerà estava el recinte emmurellat de la població. Es tracta d'un edifici de caràcter històric si bé encara no s'ha trobat cap document ni referència que demostrï qui, com i quan es va construir.

Una cosa, però, és certa i es prova documentalment. Que l'edifici amb la torre estava construït quan el va adquirir la família Gorgot en establir-se a Figueres vers l'any 1636. Com sia que es tractava d'una família de bona posició, amb un considerable patrimoni a Castelló d'Empúries, encara que originària de Vilabertran, segons l'historiador Pelai Negre⁽¹⁾, fa pensar que l'edifici comprat ja devia ésser important en aquella època. No oblidem que Figueres no té restes de construccions antigues i que el fet de que n'hagi perdurat una de distingida provinent, documentalment, d'abans del segle XVII és digne de tenir en compte i considerar la seva significació històrica.

Una hipòtesi sostinguda per tots els historiadors és que les línees de façana Nord i Oest de l'actual Casa Gorgot coincideixen amb els límits emmurellats del recinte medieval de la Cartà Poble, l'any 1267, i de l'exemple del segle XIV. Un altre historiador, Joan Badia⁽²⁾ suposa que aleshores la torre era angular i no rodona com ara. També ho manifesta Pella i Fòrges⁽³⁾ al dir que «notable fou el mur de la vila a trets revestida de torres quadrades». El seu caràcter fortificat està justificat per les espitlleres i el gruix dels murs, encara que fóren reduïts amb motiu de les obres de reforma de les façanes i de l'edifici l'any 1931.

La Torre Gorgot a principis de segle

El valor estratègic també està justificat per la situació que ocupava en el recinte primitiu, puix es trobava en la part més alta del turó emmurellat. «La vila⁽³⁾, fou construïda en un lloc alt, reduït i dispostat per la defensa contínua» diu Pella i Forges. El cronista oficial de la ciutat, Rafael Torrent⁽⁴⁾ en parlar del castell promès per Jaume I en signar la Carta Pobla, treu la conclusió de què el castell devia estar edificat prop de l'església romànica de Sant Pere, «a la part més alta del puig, i la seva àrea ocupava, en part, l'actual església arxiprestal. Com la majoria dels castells de l'època devia tenir obres avançades de defensa, com fossats i estacades, un pati d'armes, aproximadament on està l'actual plaça del Teatre (avui Gala-Dalí), tot ell rodejat de muralles». Al peu de la foto de la Torre Gorgot, no dubte en afirmar que «era l'emplaçament d'un angle de la primera muralla figuerenca». Recordem que encara l'any 1819 l'actual carrer anomenat de Pujada al Garrigal portava el nom de «Baixada del Fort»,

Igualment ofereix aquesta hipòtesi la topografia del terreny, car la part exterior de la muralla era un escorranc on avui és Pujada al Garrigal que recollia les aigües pluvials del turó del Garrigal en un rec que hi havia al carrer de la Muralla i també se'n coneix un altre per la part de la Pujada al Castell que anava a desembocar a la Riera. Era

doncs la tradicional muralla vorejada per un fossat natural més o menys profund.

Curiosament hi ha un testimoni ocular de les restes de les edificacions medievals de Figueres. Es tracta de Jeroni Pujadas⁽⁴⁾ que compongué la «Crònica Universal del Principat de Catalunya». D'ascendència figuerenca va escriure la seva obra en el segle XVI, que concideix amb la data de la vinguda a Figueres dels Gorgot, i parla de l'existència de les primitives muralles que ell va veure des de Casa seva, al carrer de La Jonquera, d'una torre al mateix carrer i de la torre de l'homenatge prop de l'església parroquial. Tot ens demostra l'existència d'unes muralles, de les que l'actual Torre Gorgot, en formava part. El que no coneixem en concret és si les parets actuals són les primitives muralles consolidades o sofriren alguna modificació entre el segle XIII al XVI. Sabem, per exemple que el rei Pere el Cerimoniós va fer reforçar totes les muralles de la vila l'any 1338. El que no hi ha cap dubte es que les línies que presentava l'edifici abans de l'última reforma de l'any 1931, eren molt simples i d'aspecte antic. La torre mantenia els mateixos relleus actuals i la façana que dona a la Pujada al Castell, era un vertader mur, sense cap remat, amb totes les espitlleres actuals. Les parets tenien, en alguns paraments, fins a dos metres de grossor, amb la forma i el caràcter clàssic de muralla. Cal pensar que la verdadera façana noble de l'edifici no era la que es veu actualment per la Pujada al Castell sinó que era interior, orientada al pati, puix fins mitjans del segle passat la Casa Gorgot ocupava una superfície superior a l'actual i arribava al que avui són placeta del Museu i part de la plaça Gala-Dalí. Es comprén que fos sobre aquesta placeta on estés emplaçada la façana principal.

FAMÍLIA GORGOT

Segons els resultats de la investigació feta per Pelai Negre⁽¹⁾ la família Gorgot fou originària de Vilabertran i després s'establí a Figueres. Joan Gorgot, fill de Miquel Gorgot i Anna Simon i Llombart va dedicar-se al comerç. Nombrosos documents dels anys 1636 i immediats l'anomenen d'ofici mercader. S'aclareix que era de Vilabertran i domiciliat a Figueres. Era una persona de bona posició, enriquit, i que el rei Felip IV li concedí el títol de cavaller.

Cal dir, però, que possiblement el susdit Miquel Gorgot ja estava vinculat a Figueres abans d'aquesta dada, puix el 23 de juny del 1603 apareix un benefici pel qual «els còsols de Figueres, en nom de tota la universitat de dita present Vila, vengueren y originalment crearen censal mort penció annual sinch cents quaranta sis sous Preu sinc centes quaranta sis lliures barcelonines al Honor Miquel Gorgot del Lloch de Vilabertran» i un altre censal de vint lliures i sis sous barcelonins, el dia 27 del mateix mes i any.

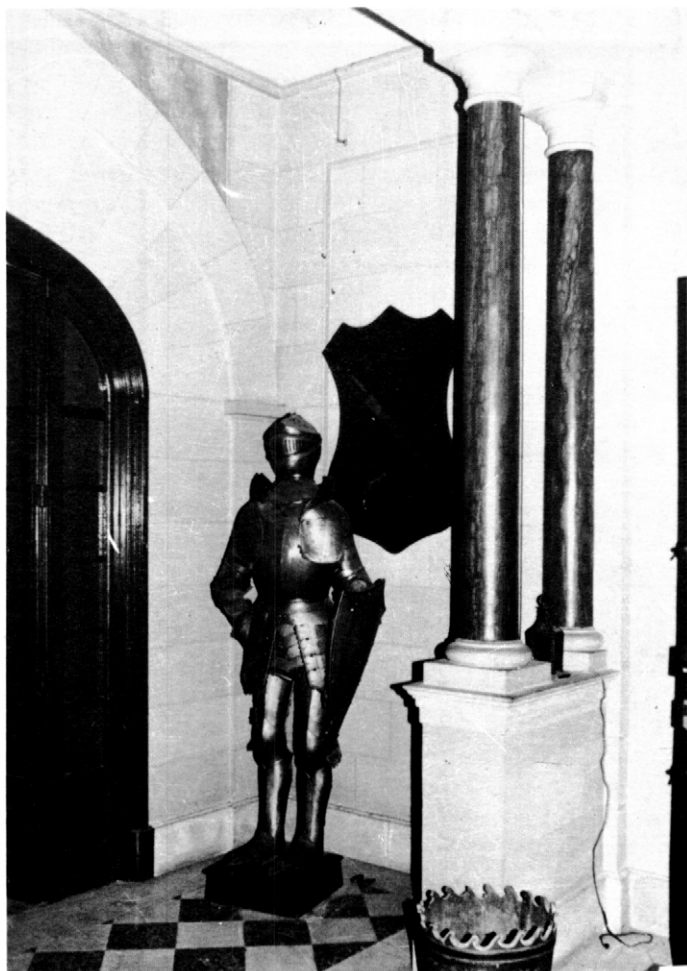

Mercat dels porcs davant la Casa Gorgot

L'any 1636 Joan Gorgot va adquirir patrimoni de l'antiga família Alvaro, de Castelló d'Empúries, entre el que figurava la Casa Gran. Va casar-se amb Rosa de Cremadells i el 1651 va adquirir el Castell, lloc i terme de Vilamanisclé amb tots els drets, pertinences i jurisdicció civil i criminal. En dita escriptura se'l titula «el magnífic Joan Gorgot donzell», que vol dir que encara que tenia el títol de cavaller no havia estat armat. Joan Gorgot va morir a Figueres l'any 1654 i fou enterrat a Vilabertran.

Aquestes referències denoten la importància de la família i reafirmen l'estimació de que la Casa adquirida a Figueres per a viure-hi devia ésser també significant al començament del segle XVII.

El succeí Josep de Gorgot i de Cremadells, que també obtingué la dignitat de «Noble del Principat de Catalunya», títol superior al de «Cavaller» del seu pare. Es casà amb Donna Magdalena de Farnés, d'una antiquíssima família feudal catalana. En aquests anys la família Gorgot va vendre's la Casa Gran i alguna altra finca de Castelló d'Empúries, però en conservaren d'altres fins el segle XIX. Josep Gorgot va viure també a Barcelona, però mai no va deixar el seu domicili de Figueres, a on morí l'any 1695.

Armadura medieval, a la porta d'entrada

L'historiador Pelai Negre acaba aquí les dates sobre aquesta família i suggereix una investigació a l'arxiu de la família Gorgot per a seguir la seva cronologia. Nosaltres, en una visita feta a la casa pairal de Figueres, vam trobar un quadre geneològic de dita família i amb l'ajuda de l'arxiver municipal Sr. Temporal, aconseguirem les següents dades.

El pare de Miquel Gorgot es deia Joan i és el primer de l'arbre geneològic. La muller de Miquel no apareix com Anna Simon i Llombart, sinó com Anna de Llombart. El seu fill Joan s'anomena també Joan Gorgot i Llombart.

En Josep Gorgot de Cremadells, traspasat com hem vist l'any 1695, va tenir tres fills, un d'ells jesuïta. L'hereu Ramon de Gorgot i Farnés es casà amb Maria de Aranyó, amb una descendència de quatre fills, dos nois i dues noies. Un dels nois enllaçà amb Angela de Gianini i Casanovas. Tingueren sis fills (2 nois i quatre noies). Tres nois sembla que moriren sense contraure nocés, l'altre, en Josep Cayetano i Gianini s'esposà amb Inés de Garcés i de Montaner, però sense descendència. Llavors el llinatge es perpetuà amb una noia, Mª Lluïsa de Gorgot i Gianini i aquí acabà la línia masculina del cognom Gorgot. Aquesta s'emmaridà amb Cayetano López Neyra de Saavedra veí de Codosal, jurisdicció de Castroverde (Galícia), amb documentació que demostra «la netedat de la seva sang». El successor d'aquest matrimoni és Cayetano López de Neyra de Gorgot que pren a Cayetana de Fonsdeviela de Xammar i de Huguet, marquesa de la Torre, com a muller. Aquest apareix a principis del segle XIX i en els documents municipals figura com Cayetano Gorgot de Neyra. El seu fill hereter, en Lluís López de Neyra de Gorgot i de Fonsdeviela, casat amb Margarita Deurrieu, també es firma en un document de l'any 1852 com Lluís Neyra de Gorgot, suprimint-se el López.

Les descendència passà al fill Bruno que se serví dels cognoms Neyra de Gorgot i Deurrieu. Aquest morí el 24 de juny de 1920 i fou el primer membre d'aquesta família enterrat al panteó nº 4 del primer Departament en el Cementiri de Figueres, construït per dita família. La seva muller Carolina Alvarez Mediavila, morí el 29 d'octubre del mateix any i fou sebollida junt al seu marit.

La continuïtat es produí amb la seva filla Angels López Neyra de Gorgot i Alvarez i es trencà una altra vegada la línia directa masculina. Aquesta va contreure nocés amb Gustavo Bruguiere Calvet, de nacionalitat francesa veïna de La Redorte. Una germana de Mª Angels es casà amb Javier Fages de Climent, oncle del poeta Carles Fages de Climent.

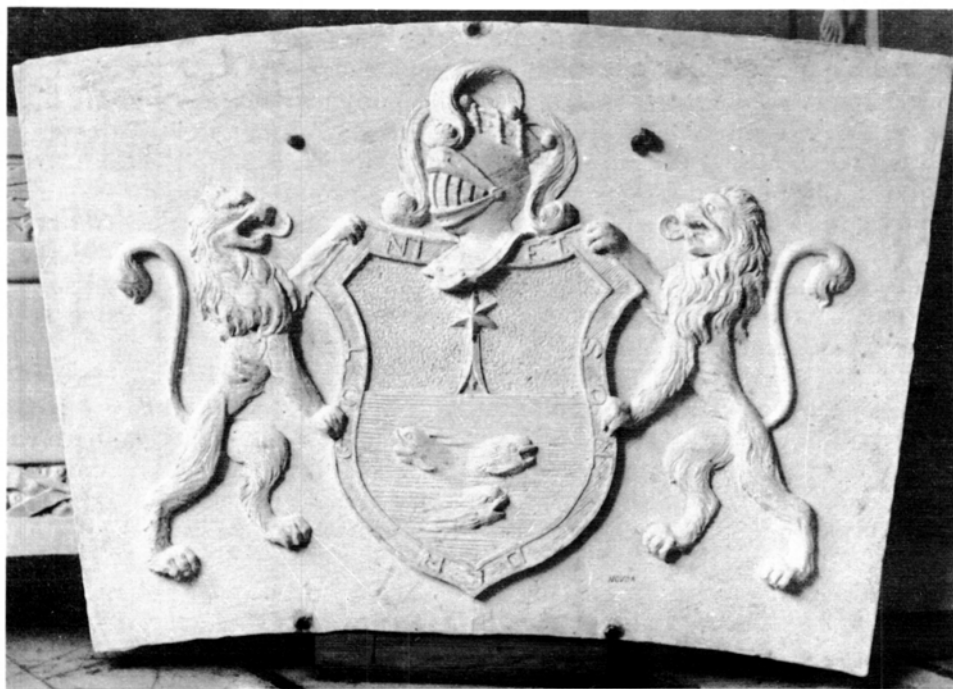
La nova descendència es tramet al seu fill George Bruguiere que va morir sobtadament d'accident de tràfic a la Diagonal de Barcelona el 17 de gener de 1961, quan tenia 62 anys d'edat. Aquest també fou enterrat al panteó familiar. Ja no n'hi figura cap més. Estava casat amb Carlote.

La mare Mª Angels va prelegar llavors a favor del seu nét, Raymond Bruguiere, en testament de 9 de juliol de 1963, acceptat per aquest el 13 d'octubre de 1966. Seria l'últim propietari de la casa.

ESCUT D'ARMES

L'escut d'aquesta família és d'argent, amb un estany d'aigua amb peixos de gules. Al front hi ha un estel amb cua, també de gules.

Ens els tractats d'heràldica i geneologia⁽⁵⁾ en parlar d'aquest cognom senyalen el seu origen català «amb casa a Figueres». La

Escut de la família Gorgot

llegenda que figura en els escuts cesillats amb pedra de Figueres que hi ha sobre la porta d'entrada i a l'escala principal, és el de «Niet Sonder Got» i foren esculpits per l'artista figuerenc Artur Novoa per encàrrec de la família Bruguiere l'any 1940. Aquesta llegenda apareix en alguns tractats d'heràldica com «Niet Sonder Godt», «Nies Souden Golt» o «Niet Fonder Gort», si be sembla que en aquest cas hi ha una confusió literal de la «S» per la «F», ja que en el gràfic més antic es «Sonder».

El seu significat⁽¹⁾ és el de «Res sense Déu». Sembla que està escrit en un idioma nòrdic, tal vegada en un flamenc antic. La paraula «Got» significa Déu. Pelagi Negre diu que «considero no és pas cap arbitrerietat suposar que tal lema s'explica per raó de la darrera sillaba del cognom gorgot, el significat del qual desconec però penso que molt bé pot relacionar-se amb altres cognoms catalans com Gorgoll i Gorguet».

El que fa referència al cognom Neyra o Neira lligat al Gorgot, és d'origen gallec⁽⁶⁾, encara que originari de Lugo, de llinatge molt antic. Tenien escut de gules amb creu floretejada d'argent i un calder o perola també d'argent, encara que hi ha diverses versions segons siguin d'un lloc o l'altre.

EDIFICI

Sobre la construcció de l'edifici ja hem dit que no s'ha trobat encara cap document que indiqui qui el va construir ni qui el va vendre al primer Gorgot vingut a Figueres. Probablement no es tracta d'una construcció millenària, puix Figueres va passar per moltes desfetes abans de la Carta Pobla, però sí que els seus murs són els més antics que tenim, –salvant les petites restes romàniques de l'església parroquial– i durant tota l'edat mitjana i bona part de la moderna han estat el límit nord i oest de la vila, car l'eixample de la població es féu cap als carrers de Peralada i Rambla i tardà algun temps en urbanitzar-se els avui carrers de Llers (antic camí a Llers) i Pep Ventura (Camí vell a Avinyonet de Puig-ventós).

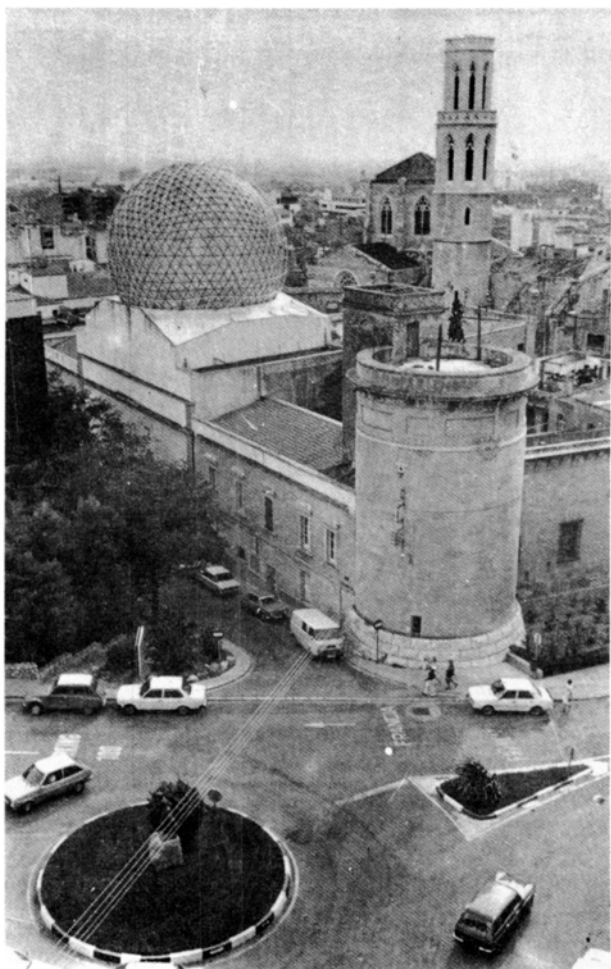
De les referències modernes de l'edifici no n'hem trobades gaires. En el XIX anà quedant abandonat i amb notables desperfectes. Concretament l'any 1812 era un quarter militar i se'l nomenava «Caserna Gorgot». En al Cadastre la propietat figura a nom de Cayetano Gorgot de Neyra (no es posa el cognom López i adelanta el de Gorgot a Neyra). No figura empadronat i l'ús de l'edifici diu «quarter». El llinder per l'actual Pujada al Garrigal porta el nom de «Baixada del Fort».

D'aquesta mateixa data (1819) és la publicació de la primera normativa trobada de regulació dels mercats de la vila, on s'indica que les vendes de porcs, animals de llana i bous es feia al barri del Garrigal «davant la Torre Gorgot», que va mantenir-se fins a final de segle pel bestiar oví i boví i a la meitat de l'actual segle pels porcs.

Uns anys després, en 1833, la finca fou objecte d'una rectificació de línia de façana pel carrer de l'Escorxador vell, avui Mª Àngels Vayreda.

La paret formava un angle cap al mig del carrer, amb una porta al vèrtex, precisament davant al carrer Magre. Es va assenyalar l'actual línia recta, a l'igual que la façana frontal on hi havia la Casa del Domer de la Parròquia. No hi ha cap variació de la façana de la pujada al Castell.

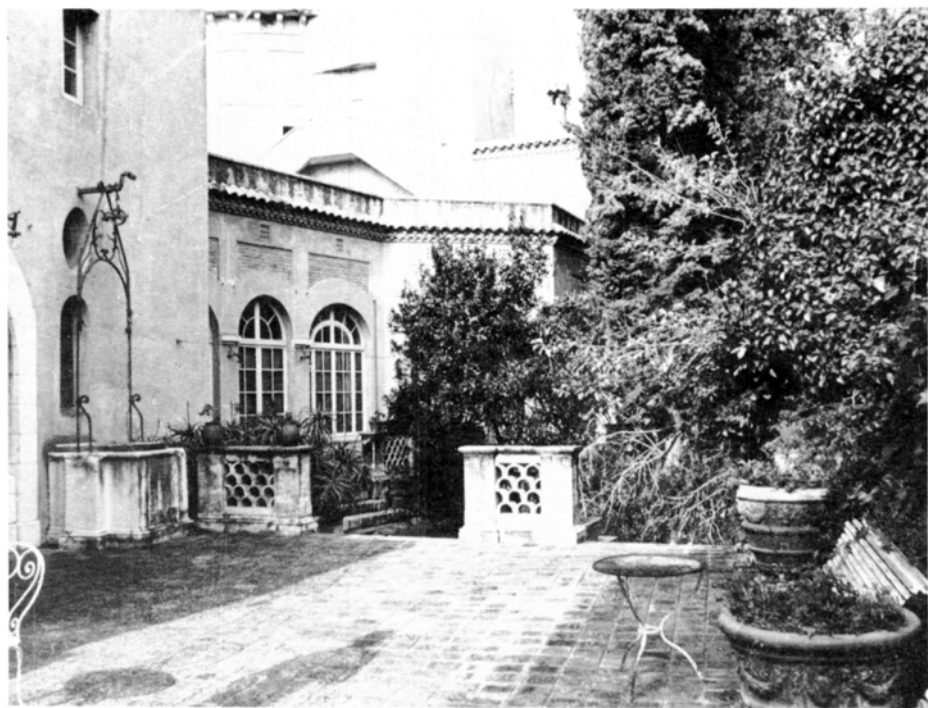
La part de la finca Gorgot que dona a l'esmentat carrer de Mª Àngels Vayreda, que inclús ara té unes línies arquitectòniques ben diferenciades de la resta, es trobava en mal estat a mitjans del segle passat i encara hi ha fotografies que ho denoten a començament del segle vint. Tenia planta baixa i dos pisos. Les ruïnes arribaven fins i tot per davant de l'església parroquial i es demanà a la família Gorgot (fills de Cayetano Gorgot López de Neyra), que procedís a la seva neteja car dificultava el pas de la gent a la capella dels Dolors, enderrocada a la passada guerra civil i que ara forma la placeta davant la façana del Museu Dalí.

Vista d'altura de la Torre

VENDA DE TERRENY PEL TEATRE MUNICIPAL

L'any 1849, amb motiu de la construcció per l'Ajuntament del nou edifici del Teatre municipal es feren gestions per adquirir una part de terreny de la finca Gorgot i facilitar l'ampliació del nou Teatre projectat. La família Gorgot volia reedificar la paret contigua a l'antic cementiri de propietat del comú. Aquest havia estat emplaçat a la part nord de l'església parroquial a finals del segle XVIII i desde el 1817 ja funcionava l'actual.

Jardi

La paret de la Casa Gorgot, com ja hem dit, donava a l'abans referida placeta i una part de l'actual plaça Dalí. Per a resoldre la millora urbana que l'Ajuntament volia portar a cap s'acordà fer gestions per a l'adquisició d'una part del terreny i amb això es resol·lia un augment de l'adornament, donant al teatre en projecte una major visibilitat i una millor figura a la plaça i a l'entrada a l'església. Es van adquirir 5.260 pams quadrats (si fa o no fa uns dos-cents metres quadrats) i el seu import ascendia a deu mil cinc-cents quaranta rals de velló, sufragats amb la venda d'un magatzem de palla del comú i part d'altres finques municipals subhastades conjuntament per a finançar les obres del nou teatre.

Referida a aquesta venda hi ha un pacte entre l'Ajuntament i la família Gorgot que no està reflexat en el llibre d'actes, puix aquest només es limita a donar compte de l'adquisició, sense cap detall. Nogensmenys hi havia hagut una escriptura autoritzada pel notari Miquel Meric, de data 4 d'octubre de 1849 pel que es concedia a la família Gorgot el dret d'obrir una porta a la paret mitgera entre l'edifici del Teatre i a casa Gorgot, per tal de poder dirigir-se directament des

del seu domicili a la llotja número quatre del primer pis que havia adquirit el Sr. Gorgot, amb les mateixes condicions econòmiques que els altres compradors. La porta estava a la part del jardí de la casa.

Aquesta concessió ha estat erròniament referida a la posterior autorització de dita família per l'ús municipal de la torre com a dipòsit general, puix és en aquest moment, any 1854, quan apareix aquesta referència en el llibre d'actes com a reafirmació d'un dret existent.

El reconeixement concret en l'annual d'acords municipals, a dita concessió no es fa fins el 24 de Gener de 1860 en un acord pres per l'Ajuntament, resolguent un escrit de Lluís Neyra de Gorgot en el que també es diu que la família havia «fet concessió de terrenys i de servitud de llum per tal de que el coliseu tingués claror exterior».

DIPÒSIT D'AIGUA DEL SERVEI MUNICIPAL

El 18 de novembre del 1852 foren concedides a la població 400.000 litres d'aigües sobrants del Castell de Sant Ferran pel subministrament municipal. Es va veure la necessitat de disposar d'un dipòsit d'aigua en lloc adient i es parlà amb Lluís Neyra de Gorgot per de manar-li la cessió d'ús de la torre de la seva casa per a destinar-la a dipòsit d'aigüa. El propietari accedí amb les següents condicions: disfrutar de dues plomes d'aigua gratuïtament, la propietat del primer pis del magatzem que l'Ajuntament havia de construir entre el Teatre i la torre i que tingués un pas de comunicació per pujar a la torre, independent de la porta de l'Ajuntament.

En posterior gestió hi afegí el dret de disfrutar de la llotja del teatre amb les mateixes condicions que els altres propietaris, «llotja a la que si pot anar desde la seva casa».

La signatura de la concessió és de data 30 novembre de 1854 i es parla de «La Torre que llinda a orient amb una muralla antiga que allí existeix» i d'un tros de «muralla derruïda per les aigües pluvials». Es a dir, es reconeix l'existència d'una muralla antiga.

El caràcter de fortalesa de la torre i Casa Gorgot es posà novament de manifest amb motiu de les guerres carlines, especialment la segona.

L'any 1873 l'Ajuntament aprovà la construcció de deu torres i bateries de defensa, «ademés de la Gorgot». En el pla de fortificacions acordat, el nucli central o de refugi eren l'església parroquial, el teatre i la Casa Gorgot, mitjançant un treballs realitzats pel «mestre d'obres» el figuerenc Alexandre Comalat que també fou el reconstructor del Castell de Requesens. De fet era arquitecte, encara que sense consolidar el títol a Madrid.

El pati de la Casa Gorgot va servir en aquesta avinentesa per l'ensenyament de la instrucció militar a les Milícies ciudadanés.

REFORMA ANY 1931

A finals de l'any 1931 el propietari demanà permís municipal per realitzar obres de reforma a la finca. Actuà com a mandatari verbal el mestre d'obres Tomàs Espigulé i fou l'arquitecte autor del projecte en Pelayo Martínez i Paricio. La façana fou dissenyada per un arquitecte francès, amic de la família. El permís municipal és de data 30 d'octubre del mateix any, amb la condició de «mantenir el seu caràcter».

Els plànols de façana i de planta són molt expressius per assanyalar-nos com estava en aquell moment l'edifici. La façana de ponent tenia una sola porta d'entrada, que és l'actual principal. Se n'obrí una altra de petita prop de la torre. Es modificaren dues finestres del primer pis, una de petita convertida en més grossa per fer joc amb les altres i se n'obriren dues més.

Es posà pedra artificial en portes i especialment en el remat de l'edifici.

La planta principal ens mostra el gruix de les parets de façana: dos metres. Foren rebaixades a vuitanta centímetres.

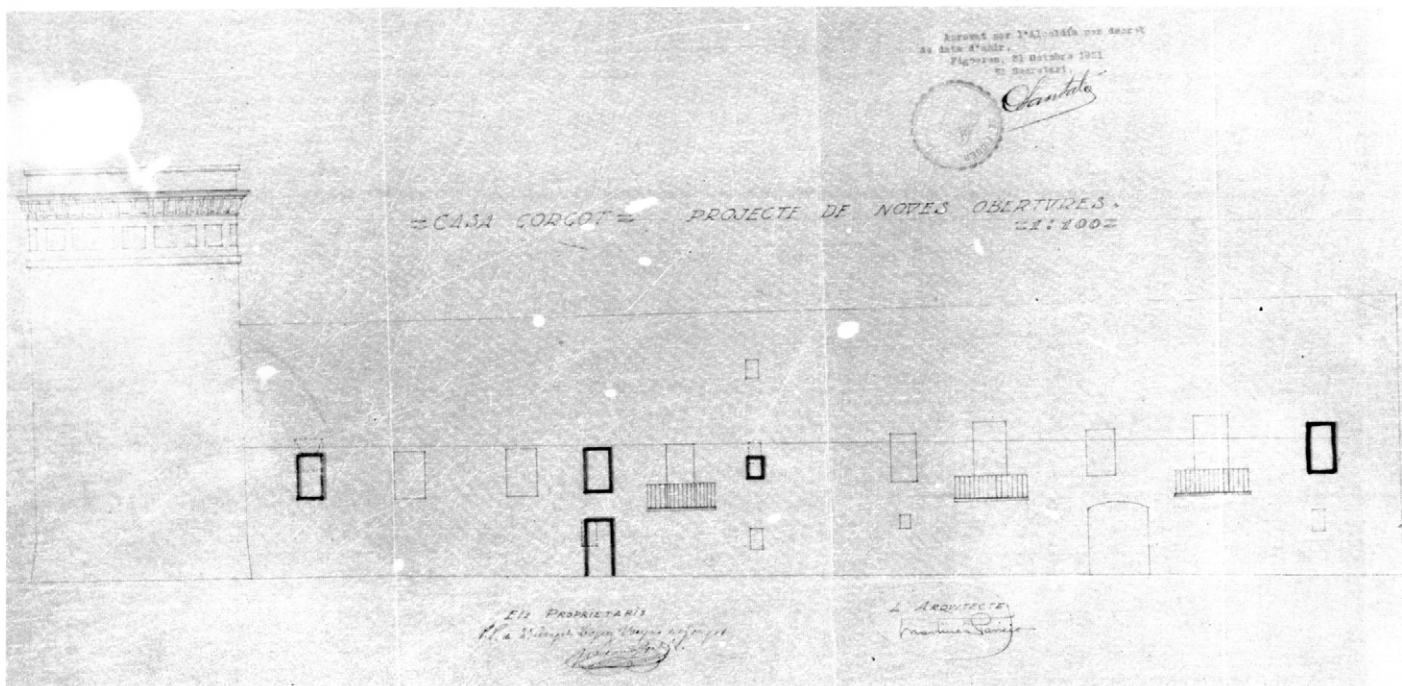
La torre mantigué unes parets de prop de tres metres de grossor, al mig de la qual hi havia un rebost i al pis superior el dipòsit Municipal d'aigües. Tota la construcció està orientada a llevant, o sia a la part del jardí. Testimonis verbals d'aquestes obres, o sia paletes que hi varen treballar, senyalaren la presència d'alguns forats o amagatalls al mig dels murs tapats per tempanells. També la gran quantitat de fusta de melis emprada per cairats.

Des d'aquesta data no s'ha produït cap més reforma important.

TEATRE-MUSEU DALÍ

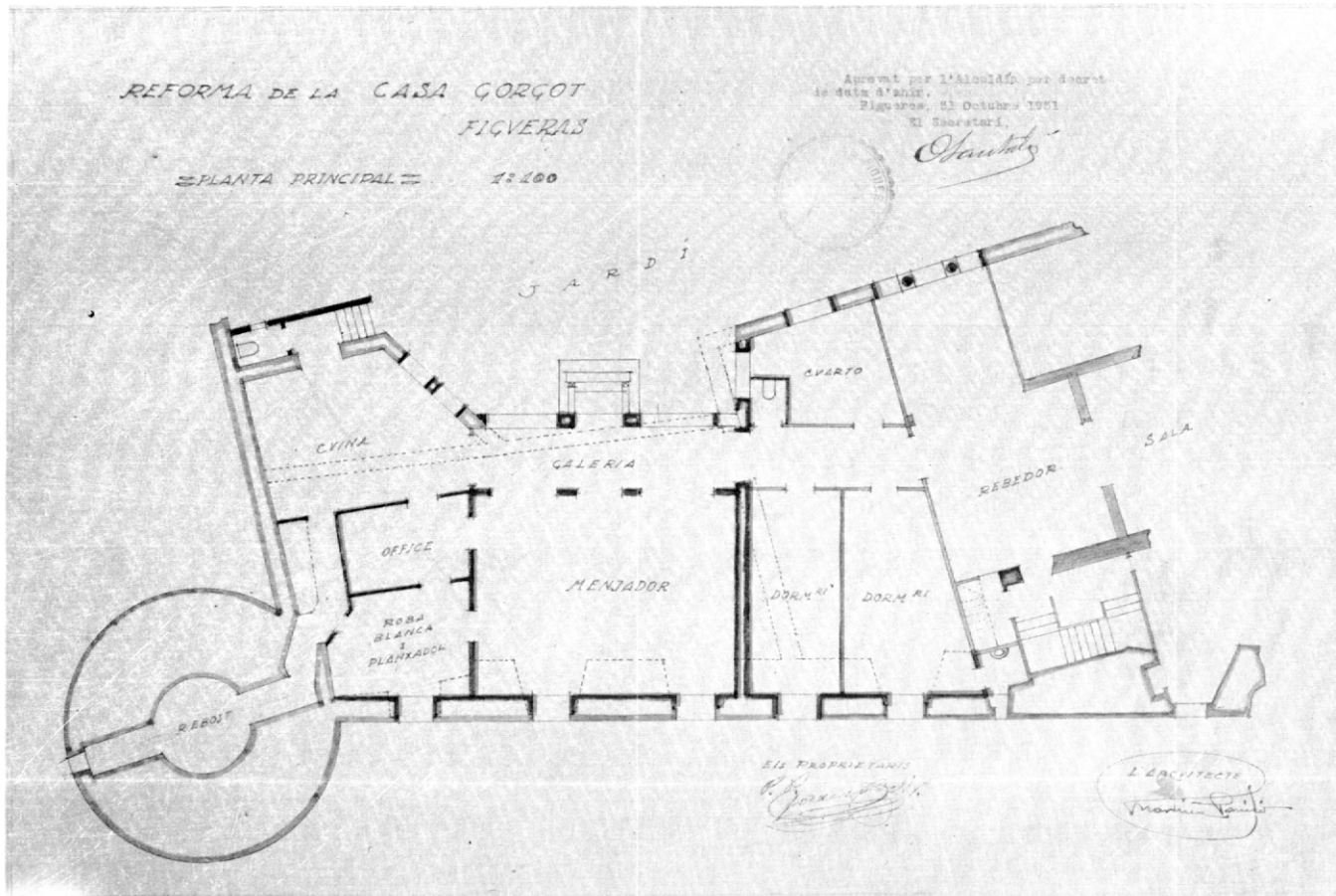
El dia 29 de gener de 1968 l'Ajuntament de Figueres prengué un acord que al pas d'uns anys motivaria l'interès municipal per disposar de la casa propietat de la família Gorgot. En aquella data, el Consistori municipal decidí convertir l'edifici de l'antic Teatre municipal en museu Dalí. Més tard, el propi Salvador Dalí el qualificaria de «Teatre-Museu Dalí», inaugurat el dia 28 de setembre de 1974, després de realitzar-hi importants obres el Ministeri de l'Habitacle, puix l'edifici estava semi-derruït per un incendi ocorregut a les acaballes de la Guerra Civil 1936-39.

El museu fou un èxit de públic: 148.208 entrades venudes el primer any; 127.819 al segon; 170.083 el tercer; 186.035 el quart, fins arribar a les 239.554 de l'any 1983. L'aglomeració de visitans, l'aportació de noves obres per part de l'artista i la prometença feta pel propi Salvador Dalí de donar la seva obra particular al museu, segons escriptura de Donació i Fundació de l'onze de setembre de 1977, motivaren que la Junta del Patronat del Museu Dalí tractés de l'ampliació de l'edifici puix que resultava del tot insuficient per situar-hi els nous quadres quan la donació es produís. A més, calia que dita ampliació reunís la garantia de conservació de les pintures que no

Plànol de la façana amb les noves obertures de la reforma de l'any 1931

Plànol de la reforma de la planta principal. Any 1931

tenien algunes de las actuals sales del Teatre-Museu Dalí. El Patronat es proposà l'adquisició de l'edifici i torre de la Casa Gorgot, no solament colindant del museu, sinó per la seva capacitat i condicions ambientals.

GESTIÓ D'ADQUISICIÓ DE L'EDIFICI.

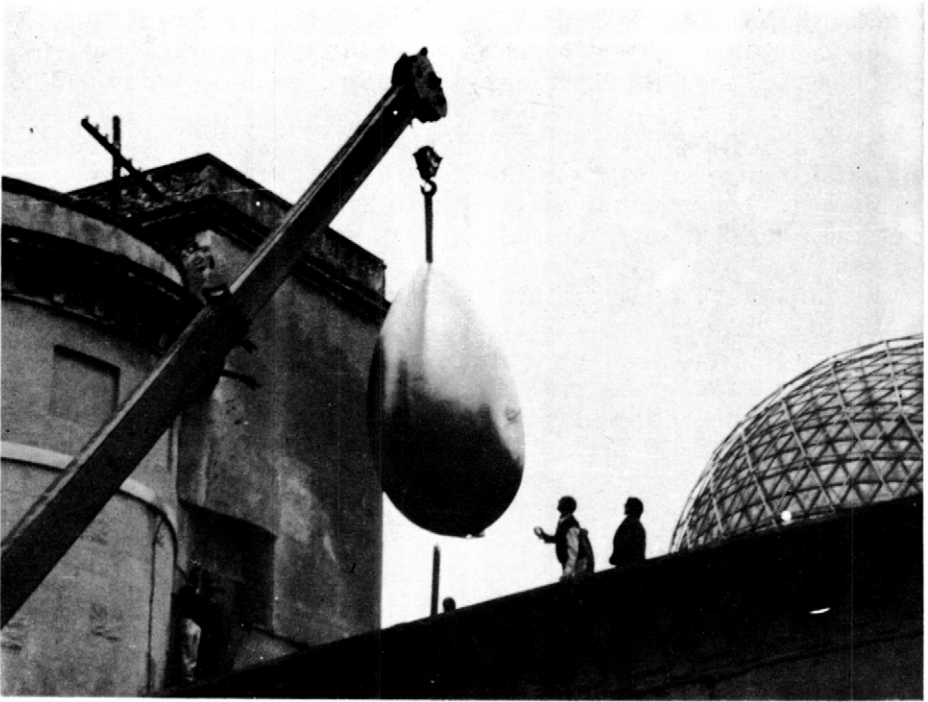
La Junta del Patronat, amb vist-i-plau de l'artista, inicià les gestions de compra amb el propietari Sr. Raymond Bruguiere de Gorgot. Aquest demanà inicialment vuitanta milions de pessetes, quantitat molt elevada per tractar-se d'un immoble catalogat d'històrico-artístic en el Pla General d'ordenació urbana de la població i per tant d'un ús molt concret. En cap manera es podia enderrocar i aixecar sobre el solar resultant un edifici d'habitaclès, encara que la seva situació fos immillorable en aquest sentit. El 18 de juliol de 1980 el patronat estudià la proposta i declarà de caràcter urgent i de realització immediata la dita ampliació.

En aquell mateix mes Salvador Dalí passà per una forta depressió motivada per un estat gripal que l'havia efectat als seus 76 anys d'edat. la seva salut se'n resentí i les notícies foren molt contradictòries, amb l'aggravant de que fou visitat a la seva residència de Port-Llogat pel Dr. Obiols, Catedràtic de la Facultat de Medicina, el qual va morir sobtadament d'una afecció cardíaca a la mateixa residència del pintor.

Les gestions de compra de l'edifici i torre de la Casa Gorgot foren força llargues. El dia 23 de setembre de 1981 l'alcalde Sr. Puig Vayreda en la seva funció de vice-president del Patronat del Teatre-Museu Dalí, convocà la premsa a una reunió informativa sobre aquesta adquisició. Manifestà que s'havia arribat a un acord amb els propietaris de l'edifici, amb la signatura d'un pre-contracte de compra de l'edifici per part de dit Patronat. Això suposava el final de llargues converses per «l'adquisició de l'històric edifici que per la seva ubicació i per les seves característiques constituïa el marc ideal per la tan desitjada ampliació del museu».

Els tractes s'havien perllongal més del normal, per quan s'havia demanat la col·laboració de la Generalitat de Catalunya que prometé una aportació del quaranta per cent de l'import de la compra, fixada ara en cinquanta milions de pessetes. Es digué que Salvador Dalí havia manifestat la seva complacència i volia que l'exposició itinerant de la seva obra, que tanta espectació havia despertat a Londres i París, acabés finalment a Figueres. Aquesta collecció incloïa quadres i objectes de la seva esposa Gala i altres de diverses èpoques de la producció de Salvador Dalí, així com un fons bibliogràfic de la seva obra.

En el preu de compra hi anava inclòs el mobiliari, amb algunes peces molt antigues i la indemnització als estadans de la Fonda Comtal situada a la part Sud de l'edifici, amb façana principal al carrer M^a

Col·locació dels ous dalinians

Àngels Vayreda. També estava senyalat un termini per a desallotjar l'edifici puix la família Bruguiera-Gorgot hi passava algunes temporades de vacances. Tots els serveis estaven en funcionament, incloint-hi la calefacció central.

Uns dies després era el propi Salvador Dalí qui manifestava personalment gran entusiasme per l'adquisició de l'edifici que permetria l'ampliació de la seva pinacoteca. Digué que ja estava treballant en quadres per aquesta ampliació, que construiria l'habitació de treball del filòsof Francesc Pujols, que la torre s'ompliria d'aigua en homenatge a Narcís Monturiol i que la part superior es podrien veure les concepcions filosòfiques de Ramon LLull. Inclús va visitar personalment la casa i en sortí més satisfet.

El 27 de novembre del mateix any 1981, l'alcalde, acompanyat de l'aparellador i director tècnic del museu Sr. Aldamiz, estigueren a Port-Lligat i es va fixar la data de la compra. Dalí explicà diversos projectes que tenia al cap.

Vista general de la façana

NEGATIVA DE DALÍ

Tot estava a punt, el Patronat havia gestionat uns crèdits amb l'aval de l'Ajuntament i la Generalitat prometé vint milions de pessetes. Però, a les 48 hores d'aquesta visita, Dalí tornà a parlar amb l'alcalde i la seva actitud fou sorprenent: renuncià a la compra de l'edifici per considerar que les seves característiques arquitectòniques no feien viable el seu aprofitament per a la prevista ampliació. L'alcalde es reuní amb caràcter urgent el amb Patronat del Museu i després amb la premsa per a comunicar la notícia. El propi alcalde va fer un ràpid

Sala de música

viatge a Barcelona i va parlar amb el Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya i amb el president de la Generalitat. Dalí demanà que els vint milions promesos per la Generalitat es destinessin a millores de l'actual edifici del museu.

Foren moltes les especulacions que es donaren sobre el canvi de criteri de Salvador Dalí en només quaranta-vuit hores. En realitat, la negativa de l'artista fou una reacció personal i de Gala per determinades pressions que li volien condicionar la compra amb el compromís formal d'aportació de tota la seva obra pictòrica particular al Teatre-Museu Dalí.

ADQUISICIÓ MUNICIPAL

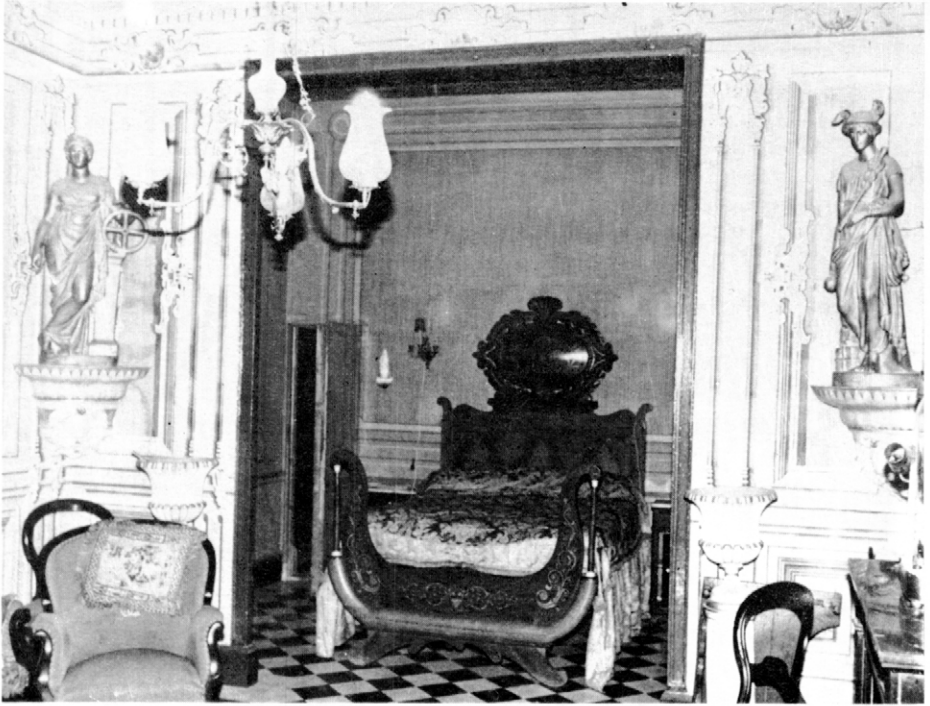
Davant aquesta negativa, l'Ajuntament va considerar que ja que el Patronat del Teatre-Museu Dalí no adquiria la finca, devia ésser el propi Ajuntament qui la comprés per a destinar-la a fins culturals. En el Pressupost municipal d'inversions de 1982 quedà consignada la quantitat de cinquanta milions amb una contrapartida de vint milions corresponent a la promesa subvenció de la Generalitat de Catalunya, que fou formalment demanada el mes de març de 1982.

Unes setmanes després, en el mes de maig, en un periòdic de Barcelona s'anunciava que els antiquaris d'aquella capital, Sres. Sitjà Roselló i Baldrich Alvira obririen a Figueres un establiment d'antiquitats a l'edifici de l'antiga Fonda Comtal, que formava la part de la Casa Gorgot que donava al carrer Mª Àngels Vayreda. La premsa se'n feu tot seguit ressó i comentà la notícia explicant la signatura d'un document de compra per part dels esmentats comerciants, degudament legalitzat. Era un nou contratemps per l'Ajuntament que estava en tractes per a la compra total de la finca i només faltava concretar amb el propietari Sr. Bruguere de Gorgot els interessos del preu total per a un probable retràs en el pagament total i el termini per desocupar l'edifici. Pocs dies després els Srs. Sitjà i Alvira iniciaren obres en la finca i obriren l'establiment d'antiquitats.

Aquest revés molestà a l'Ajuntament, encara que la part venuda no era pas de les mateixes característiques de la resta de l'edifici, però sens dubte era una pèrdua de part de l'immoble. Les causes de dita venda precipitada foren d'unes immediates necessitats del propietari.

Les conseqüents converses entre l'Ajuntament i el Sr. Bruguere de Gorgot van tenir un altre tó, mentre el regidor municipal i parlamentari Sr. Lorca presentava al Ple del Parlament de Catalunya una esmena als pressuposts de la Generalitat per tal de que hi constés l'adició de vint milions de pessetes destinades a cofinançar amb l'Ajuntament de Figueres la compra de l'edifici i torre de la Casa Gorgot. Fins aquell moment aquesta col·laboració de la Generalitat es limitava a promeses verbals. La moció fou aprovada per unanimitat.

Finalment, el dia 10 de novembre del mateix any 1982, es convocà un ple extraordinari i urgent de l'Ajuntament de Figueres. L'alcalde feu referència a l'amplitud amb que s'havia tractat el tema en ocasions anteriors, no havent-se aconseguit, malgrat tot, l'adquisició de la Torre Gorgot, indicant que hi havia una proposta de venda que acabava en data propera, proposta que comprenia tot l'edifici, llevat de la part que el seu propietari ja havia alienat recentment. Per unanimitat s'aprovà una proposta de compra de l'immoble confrontant directament amb els carrers Pujada al Castell i Pujada Canigó i amb una sortida per mitjà d'un passatge amb el carrer Mª Àngels Vayreda. La superfície total de l'edificació, jardí, terrassa i pati és de 1.053 m². La finca estava gravada amb les següents càrregues: dues servituds, una de llum i vistes a la finca colindant i una altra recíproca per la qual la paret de partió Nord i Ponent no podia tenir una altura superior a dos metres cinquanta centímetres del sòl del jardí. Les condicions econòmiques eren de quaranta milions de pessetes que el comprador es comprometia a pagar el total del valor abans del dia dinou del mateix mes i any, reservant-se el propietari el dret d'habitació per tot l'any 1983 i una altra reserva d'habitació d'una senyora de 84 anys d'edat, antiga serventa de la casa, per mentre es visqués. El mobiliari no hi era inclòs.

Dormitoris

Així fou clausurada l'operació de compra per part de l'Ajuntament. L'escriptura es formalitzà davant el notari Manuel Regot, de Figueres, el dia disset de novembre de 1982, inscrita al Registre de la Propietat al tom 2.100, llibre 205, foli 121, Inscripció 26. Es pagà amb un taló de 40 milions de pessetes, de la Caixa d'Estalvis Provincial de Girona, a nom de Raymond Bruguiere de Gorgot, el qual a dita escriptura no usà per res el cognom de Gorgot, sinó que comparagué com Raymond Gustave Henri Bruguiere, de professió propietari-viticultor.

TRANSMISIÓ DE MEITAT INDIVISA

Encara que tot semblava acabat i la finca era ja de propietat municipal, en el mes d'abril de 1983 sorgí un nou entrebanc. A la reunió de l'Ajuntament del dia 18 d'aquest mes i any es presentà una proposta de transmissió a la Generalitat de Catalunya de la meitat indivisa de l'immoble per la quantitat de vint milions de pessetes que la Generalitat lliuraria en el moment de la signatura de la corresponent escriptura pública.

Uns regidors van manifestar que la proposta era substancialment diferent d'allò que s'havia acordat el 10 de novembre de l'any anterior, puix s'havia comprat l'edifici comptant amb una subvenció de la Generalitat i ara el que es proposava era la venda de la meitat indivisa de la mateixa. La presidència afirmà que si s'havia afrontat la compra de la Torre Gorgot fou perquè es comptava amb una ajuda de la Generalitat que aquesta formalitzà en el seu pressupost en el Capítol d'Inversions, essent necessari per fer efectiva l'ajuda de la Generalitat el acudir a la fórmula de la compra de la meitat indivisa per la seva part. De no acceptar aquesta transmissió es podia correr el risc de quedar-se sense l'ajuda de la Generalitat i que si la propietat era a mitges les despeses de manteniment també o serien.

Altres intervencions de regidors municipals suposaven que l'ajuda promesa per la Generalitat dels vint milions era una subvenció a fons perdut, però queda aclarit que la Generalitat ho havia fixat com a inversió i no com a subvenció, tal com ho havia demanat al seu dia el parlamentari figuerenc a l'esmena dels Pressuposts generals de la Generalitat. La intervenció de dita Generalitat ho havia formalitzat així el que representava l'únic malentès en el moment de plantejar la petició d'ajuda a la Generalitat. Posada a votació la proposta de transmissió a la Generalitat de Catalunya de la meitat indivisa, quedà aprovada tretze vots a favor i sis abstencions. Així es materialitzava la propietat indivisa entre l'Ajuntament de Figueres i la Generalitat de Catalunya.

La signatura d'aquesta meitat indivisa es formalitzà el dia 12 de gener de 1984, a la seu de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Mentrestant succeïen aquestes llargues gestions de compra de la finca, el dia 10 de juny de 1982 moria a Cadaqués Helena Diakonov (Gala) esposa de Dalí. Feia uns dies que estava malalta i unes complicacions cardiaques van acabar amb la seva vida a un quart de dues de la tarda. Fou traslladada ràpidament al Castell de Púbol. A un quart de vuit del vespre Salvador Dalí sortia també de Port-Lligat cap a Púbol, d'on ja no se'n meuria. Gala fou enterrada a la cripta del castell a les sis de la tarda del dia següent.

Una gran depressió psíquica s'adjuntà a la física que sofria el pintor, premoguent-li un greu estal de salut. Tres infermeres tenien cura permanent del malalt, que no volia sortir de la seva cambra, no volia veure quasi ningú. En algun moment d'ànim encara es dedicà a pintar, segons afirmen els seus íntims que el rodejaven: Miquel Domènech, advocat, Robert Descharnes, biògraf, Antoni Pitxot, pintor i Arturo Caminada, xofer. Els tres primers van preparar en aquest temps la Fundació Gala-Dalí i recopilaren els quadres del pintor que estaven dipositats a Nova York, Ginebra i altres llocs, després de resoldre innumbrables aspectes jurídics i fiscals.

Menjador, amb la llar de foc

En els mesos d'agost i setembre de 1983 tingué lloc al Teatre-Museu Dalí una exposició de 65 obres de la col·lecció «Salvador Dalí 1923-1983», assegurades per 3.805.000 dolars. Corresponien a una part de les antològiques realitzades anteriorment al Centre Georges Pompidou de París, Tate Gallery de Londres, Museo Español de Arte Contemporáneo de Madrid i Palau de Pedralbes de Barcelona. També hi havia 78 fotografies que els més importants fotògrafs mundials havien realitzat a Dalí. L'exposició fou inaugurada pel president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol.

DALÍ «FILL PREDILECTE»

El dia 28 del mateix mes de setembre, novè aniversari de la inauguració del Teatre-Museu Dalí, l'Ajuntament nomenava Salvador Dalí «Fill Predilecte de la ciutat de Figueres».

La proposta diu: «Tenint en compte la singular personalitat de l'artista figuerenc en Salvador Dalí i Domènech, el qual ha donat a conèixer el nom de la nostra ciutat arreu del món, guanyant-se per aquest motiu el reconeixement i l'afecte dels figuerencs, en ocasió del novè aniversari de la constitució de la Fundació pública de Serveis del Teatre-Museu Dalí i de la ja històrica inauguració d'aquest, aquesta Alcaldia-Presidència, proposa al Consistori en Ple que nomeni a en Salvador Dalí i Domènech Fill Predilecte de la ciutat de Figueres, la màxima distinció honorífica que l'Ajuntament pot atorgar a un figuerenc, tot considerant que aquest nomenament és un imperatiu d'estricta justícia ciutadana vers qui tant ha fet, està fent i pensa fer per a la nostra ciutat de Figueres». La proposta quedà aprovada per unanimitat i la placa acreditativa del títol li fou lliurada pel batlle, al Castell de Púbol. Dalí respongué «En nom de Gala i en el meu, gràcies Figueres». Paraules que volgué deixar escrites i que lliurà en un paper.

«TORRE GALATEA»

És en aquest moment quan Salvador Dalí declara el canvi de nom de la torre, coneguda fins llavors amb el nom de la família propietària de l'immoble. L'artista escriu:

«De Púbol estant, des del Castell de Gala, Salvador Dalí i Domènech. Marquès de Dalí de Púbol, comunica:

Perllongant el meu Teatre-Museu de Figueres, declaro que d'ara endavant la torre Gorgot es dirà TORRE GALATEA».

Com determinats Artistes que sense parar repeteixen més o menys sempre el mateix, Jo, com de costum, de la mateixa forma que el meu Teatre museu s'inicià per la famosa Cúpula, ara començo la casa per la teulada i, sense moure'm de Púbol des del Castell de Gala, aixeco un monument únic en el món, la Torre Galatea, en honor a tots els Enigmes.

La Torre contindrà en el seu si tant les relíquies secretes del viatge dels Argonautes sola la inscripció «Prohibit a tots aquells que no siguin pas herois», com la Caverna dels Enigmes, on no serà permès entrar sense el vist i plau moral de Gala, a tots aquells que no hagin reconegut el seu heroisme: la meva vida!

Les altres parts de l'edifici contindran per una banda l'habitació reconstruïda del filòsof Francesc Pujols amb el llegendari armari dels seus manuscrits a fi de que aquests puguin ésser degudament estudiats i per altra banda el seu Centre una Sala de projecció en la porta de la qual hi haurà la següent inscripció: «No es permet entrar als Crítics d'Art».

En el si de la Torre Galatea s'estudiaran els nous descobriments científics, estètics i de tot tipus, derivats de les Teories del matemàtic René Thom»

Pel dia 10 de novembre es convocà una sessió extraordinària de l'Ajuntament amb un extrem únic: «Donar el vist-i-plau a que la Torre Gorgot sigui destinada a l'ampliació del Teatre-Museu Dalí segons el projecte exposat pel propi Mestre Dalí i que d'ara endavant l'esmentada torre s'anomeni Torre Galatea».

L'Alcalde manifestà que es confirmava que el «mestre Dalí no deixa ni un sol instant de pensar en el seu Teatre-Museu i en la seva permanent ampliació». Sobre el canvi de nom de la torre Gorgot, digué que «no era pas un nom de caire diguem-ne popular donat pel propi poble, raó per la qual caldria respectar-lo, sinó que el seu nom és simplement el nom de la família propietària de l'esmentada torre».

Féu la següent proposta:

«Aquest 10 de novembre de 1983 fa un any que l'Ajuntament de Figueres mitjançant un ple Extraordinari acordà adquirir l'edifici conegut pel nom de «Torre Gorgot» que es troba situat al costat del Teatre-Museu Dalí de la nostra Ciutat.

Tenint en compte que el Mestre Salvador Dalí Fill Predilecte de la Ciutat de Figueres ha fet ja pública la seva voluntat de tirar endavant el projecte de perllongar el Teatre-Museu Dalí en l'esmentada Torre.

Tenint en compte que en base a aquest Projecte el Mestre Dalí desitja que l'esmentada Torre s'anomeni d'ara endavant Torre Galatea:

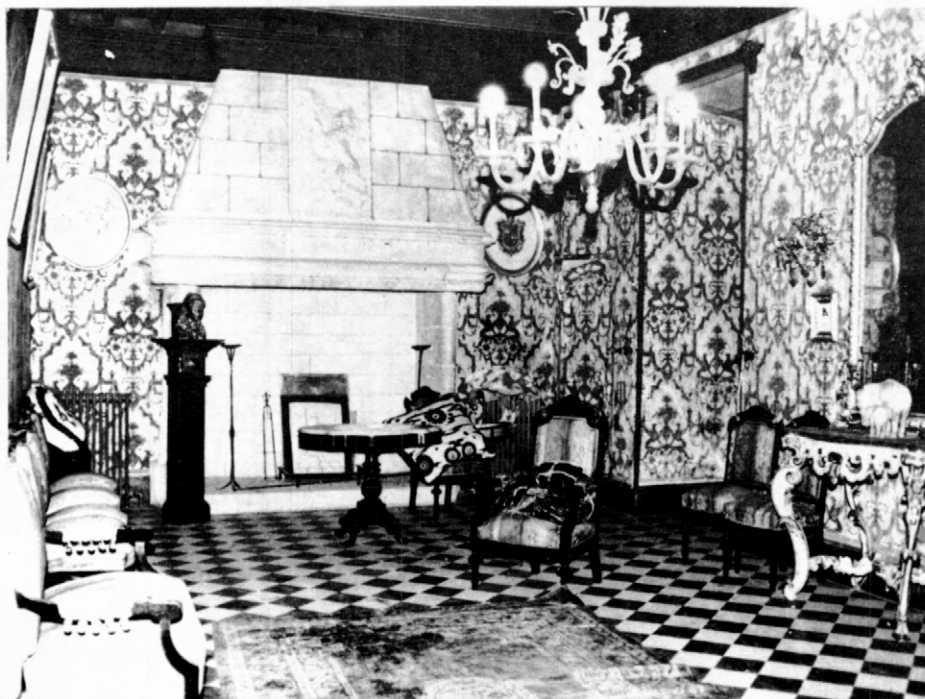
Aquesta Alcaldia-Presidència proposa al Consistori en Ple que acordi donar el vist-i-plau a que l'esmentada Torre sigui destinada a l'ampliació del Teatre-Museu Dalí segons el Projecte exposat pel propi Mestre Dalí i a que d'acord amb el seu desig d'ara endavant aquesta Torre s'anomeni Torre Galatea en reconeixement de tot el que Gala i Dalí signifiquen per la nostra Ciutat de Figueres».

L'oposició municipal manifestà que a la proposta hi havia dos punts: el de destinar la Torre Gorgot a ampliació del Museu «que compta evidentment amb la nostra opinió favorable. Estem totalment d'acord amb aquest punt de la proposta del Sr. Alcalde i nosaltres aprovem que la torre Gorgot sigui destinada a ampliació del

Teatre-Museu Dalí, per tal d'acollir la munió d'obres que sens dubte anirà enriquint el Museu». L'altre punt era el canvi de nom de la Torre Gorgot en el que no creien que fos funció de l'Ajuntament donar un nom oficial a un edifici i demanaren el vol separat per cada punt, repetin que donaven el vot afirmatiu a l'ampliació i que el canvi de nom no era atribució de l'Ajuntament.

Replicà l'alcalde dient que la proposta presentada contemplava l'aprovació de l'ampliació del Teatre-Museu Dalí i que estava lligat al nom de Galatea, en base al projecte fet pel Mestre Dalí, i que s'havia de posar a votació conjuntament, com una sola proposta. Aquesta fou aprovada per deu vots a favor i deu abstencions. Oficialment era la «Torre Galatea»⁽⁷⁾, nom que «està posat en homenatge a Gala que és la qui inspira tot el Projecte» segons remarquè l'alcalde.

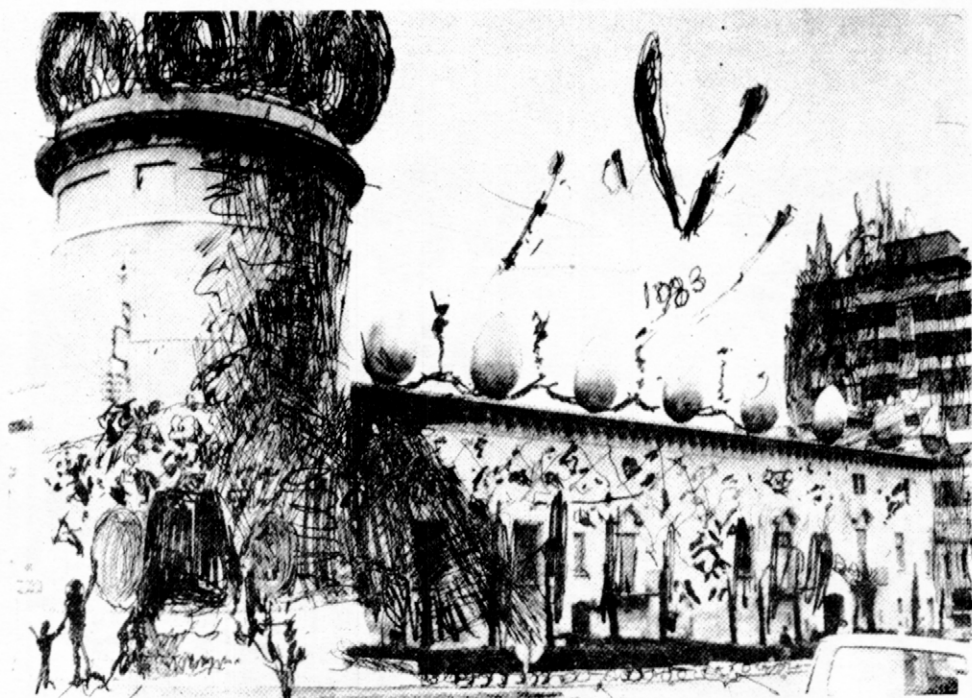
Resultava evident que Salvador Dalí, després de la mort de Gala, havia reconsiderat la necessitat d'ús de la casa i torre Gorgot per l'ampliació del seu Museu i n'estava entusiasmada. Encara que malalt i defallit, projectà algunes reformes a la façana, així com la col·locació d'uns ous de polièster de 3,50 metres d'altura sobre el remat de la

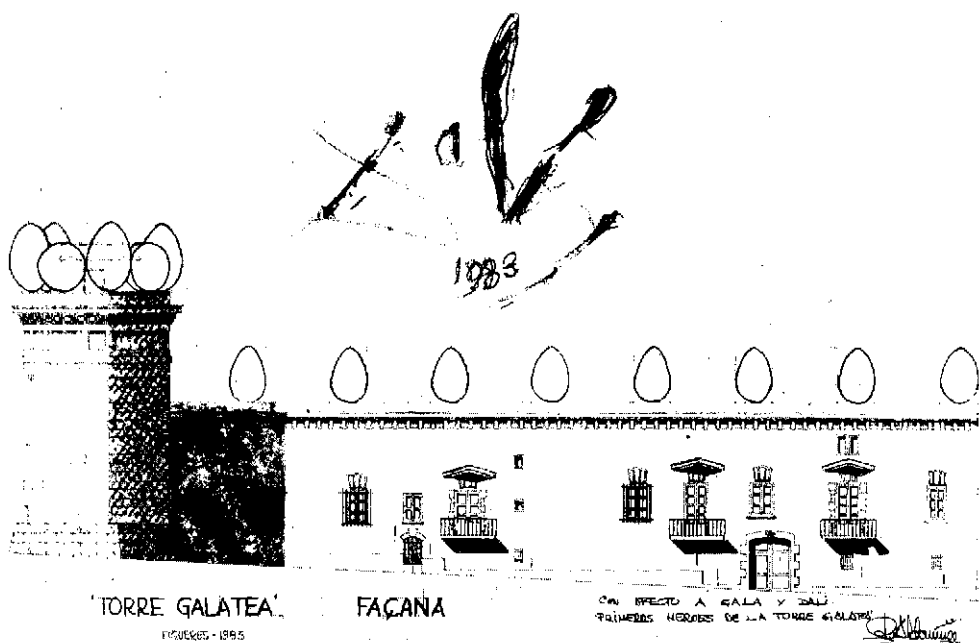
Sala d'esplai

mateixa, visió que començaren a portar a terme els seus col·laboradors més íntims, com foren el director tècnic del museu, l'aparlador municipal Sr. Aldamiz i el pintor Pitxot. La instal·lació dels ous així com el canvi de nom de la torre motivaren algunes polèmiques. Hi hagueren opinions a favor i en contra.

El dia u de gener de 1984 l'Ajuntament de Figueres i consegüentment la Generalitat de Catalunya prenen plena possessió de tot l'immoble de l'antiga Casa Gorgot després de 348 anys de pertinença a dita família. No calgué mantenir el dret de reserva de la serventa de 84 anys puix uns mesos abans s'havia fracturat el femur i vivia amb uns familiars.

Dibuix dalinià

Perspectiva de la Casa Gorgot

DESAPARICIÓ DEL PATRONAT I FORMACIÓ DE LA NOVA FUNDACIÓ

El dia 23 de desembre del 1983 i davant del Notari de la Bisbal, José Mª Fomcillas Casaus, Salvador Dalí signava la constitució de la «Fundació Gala-Salvador Dalí» i feia donació a la mateixa de més de sis-centes obres, valorades en uns sis mil milions de pessetes. La nova fundació era de caràcter permanent i «tiene por objeto promocionar, fomentar, divulgar, prestigiar, proteger y defender en el territorio del Estado español y en el de cualquier otro Estado la labor artística, cultural e intelectual del pintor... sus bienes y derechos de cualquier naturaleza, su experiencia vital, su pensamiento y sus inquietudes, proyectos e ideas y obras artísticas, intelectuales y culturales; su memoria y el reconocimiento universal de su genial aportación a las Bellas Artes, a la Cultura y al pensamiento contemporáneo».

La notícia d'aquesta constitució va retrassar-se uns dies per respecte a la memòria de Joan Miró, traspasat el dia de Nadal.

La seu de la nova fundació és el Teatre Museu-Dalí i la Torre Galatea es convertia en el Centre del Consell Superior d'Estudis i Investigacions. Salvador Dalí n'és el President executiu i vitalici.

En aquest mateix acte, Dalí regalava a la ciutat de Figueres, 146 obres valorades en més de mil milions de pessetes.

La Declaració fundacional diu que «En numerosas ocasiones, con independencia del tiempo y de los lugares por los que ha transcurrido mi vida, he manifestado con fervor que toda mi obra pictórica, artística y cultural ha sido destinada a esta querida Patria, madre de Patrias, que es España. Yo siempre he pintado para el pueblo español, para el cielo del Ampurdán y para los Principes. Consecuente con esta idea que permanentemente ha iluminado el camino de mi vida, ha sido siempre mi deseo, reunir en España el mayor número posible de mis creaciones y obras de toda índole para que aquí tenga que ser visitadas y estudiadas. Y han sido también siempre mi intención y deseo expresos los de convertir en Figueres, la ciudad que me vió nacer y a la que tan entrañablemente me siento unido, en Meca Cultural y Meseística de España y del Mundo. Ya el primer paso fue dado con la creación, hace varios años, de la Fundación Teatro Museo Dalí. Pero es ahora cuando quiero llegar a la cumbre y sublimación de mis anhelos, con la creción de una Fundación cuya resonancia y proyección, trascendiendo de los límites de la Patria, sea fuente de los infinitos beneficios culturales que mi amor quiere para España, Cataluña, El Ampurdán, y para mi querida Ciudad de Figueres. Y de acuerdo con lo que acaba de exponer, el Excelentísimo Señor Don Salvador Dalí Doménech, Marqués de Púbol, Otorga: Queda constituida la Fundación cultural privada con la denominación Fundación Gala-Salvador Dalí».

Escut de la Fundació Gala-Dalí

Acte de constitució de la Fundació Gala-Dalí

Presentació de la Fundació als Reis d'Espanya

El dia 11 de gener de 1983, el Rei acceptava la Presidència d'Honor i el dia 13 l'Ajuntament de Figueres, en sessió extraordinària, acordava, per unanimitat, la dissolució del «Patronat de la Fundació Pública de Serveis Teatre Museu Dalí» i acceptava 146 obres que Dalí donava expressament a la ciutat de Figueres «a fi de demostrar una vegada més al poble de la ciutat que em va veure néixer, la meua gratitud i el meu reconeixement». A la mateixa sessió foren elegits, per 10 vots contra 8, els dos representants municipals a la nova Fundació.

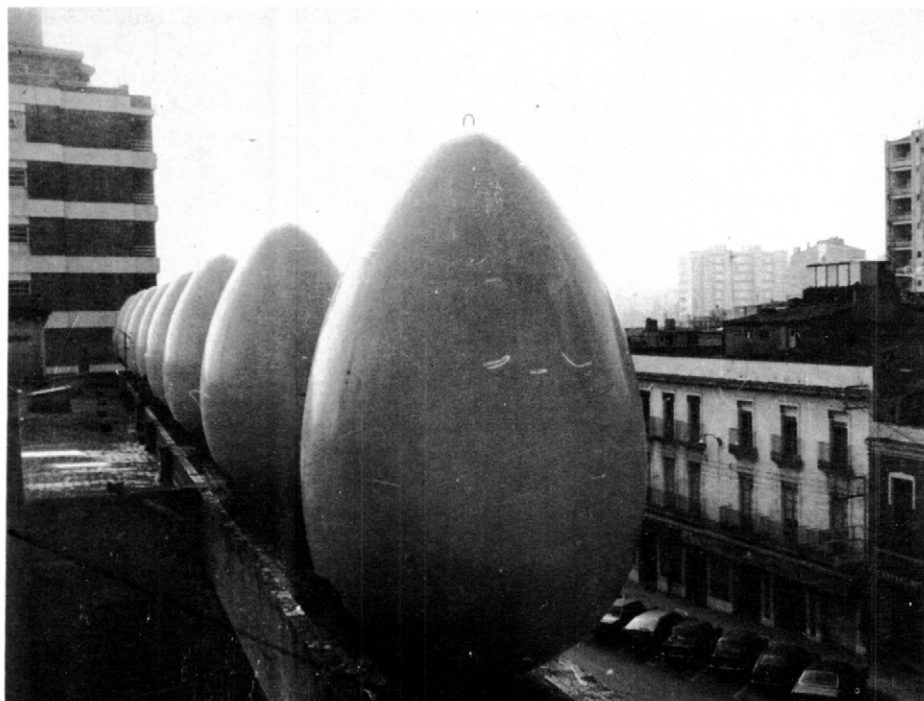
Així desapareixia el Patronat constituït deu anys abans.

L'anagrama de la nova fundació és una nau, meitat embarcació i meitat cargol. Gala porta el timó i corona a Dalí. La vela, amb una gran G de Gala, significa que és ella la que mou la seva vida.

El Comitè d'Honor està presidit pel Rei d'Espanya i està compost per 14 membres.

L'Ajuntament de Figueres també va acceptar que l'edifici municipal del Teatre Museu Dalí fos la seu de la nova institució i que la Torre Galatea ho fos del Consell. També acordà fer lliurament a la nova Fundació de la quantitat de disset milions dues-centes sis mil dues-centes vint-i-sis pessetes que era el superàvit existent en aquell moment en els comptes del Patronat Teatre Museu Dalí i deixava en dipòsit les 146 obres regalades per Dalí a la ciutat.

Finalment, el dia 27 de març, a les tres de la tarda, hi hagué a la Torre Galatea, la sessió solemne d'inaguració de la nova Fundació, i a dos quarts de sis de la tarda, a Púbol, l'acte d'homenatge a Salvador Dalí. Només el President de la Generalitat, Jordi Pujol, pogué veure i parlar amb Dalí. Sobre la tomba de Gala hi deposità un ram de flors. Ningú més pogué veure Dalí, a excepció de la seva momentània aparició darrera els vidres d'una finestra. Tot seguit els components del Comitè d'Honor de la Fundació es traslladaren en avió a Madrid, on el dia següent eren rebuts pels Reis d'Espanya. «Majestad, España es también una corona sangrante, el Rey una corona sublime de espinas; Santa Teresa y Nietzsche querían que toda obra, por ser universal, tenía que ser grabada con sangre. Nuestra sangre y la de Gala», fou el missatge escrit per Dalí i llegit per l'advocat Domènec davant de Joan Carles. També va parlar el President Pujol. S'entregà l'acte de constitució de la Fundació i les primeres Medalles de la mateixa. Els Reis acceptaren la invitació del batlle de Figueres, Sr. Marià Lorca, de visitar de nou la població i manifestaren també la seva admiració i el seu afecte per Salvador Dalí.

Filera d'ous dalinians sobre la façana

BIBLIOGRAFIA

- (1) Pelai Negre i Pastell. Annals Institut d'Estudis Empordanesos 1976.
Los Sitios, de Girona. Fires 1981.
- (2) Joan Badia i Homs. L'Arquitectura medieval de l'Empordà.
- (3) Pella i Forges. «Historia del Ampurdán».
- (4) Rafael Torrent i Orri. Annals Institut d'Estudis Expordanesos 1966/67.
Crònica de J. Pujadas.
- (5) Tractats d'heràldica i geneologia: Adarga Catalana. Fco. Xavier de Garma i Duran.
Imprès en 1753.
Enciclopedia Heràldica i geneològica. Alberto y Arturo Garcia Garraffa (edició 1940)
El solar catalán, valenciano y balear (mateixos autors edició 1968)
El nobiliari General Català.
- (6) Enciclopedia Heràldica i geneològica. Julio de Atienza. Edició 1954.
- (7) Galatea és el nom d'una deesa grega, filla de Nereu. El poeta Ovidi narra que la nereida en veure morir el seu estimat Acsis, es llençà al mar, s'esmunyi sota les algües i transformà la sang del seu estimat en un riu.

Eduard Rodeja i Galter. Figueres. Notas históricas.
Llibres d'actes de l'Ajuntament de Figueres.
Expedient de construcció del Teatre Municipal.
Arxiu municipal.
Actes municipals.